

PAȘAPORTUL TRASEULUI TEMATIC

OAMENI ȘI SARE

Amplasare: sat Cacica, județul Suceava

Track GPS:

Distanța parcursă: 2,5 km

Durată de parcurgere: 1 oră

Puncte de belvedere pe traseu: -

Număr panouri: 5

- 1. Bazilica Adormirea Maicii Domnului*
- 2. Cimitirul Vechi*
- 3. Drumul Crucii*
- 4. Arhitectura tradițională*
- 5. Salina Cacica*

Dragi vizitatori, vă propunem ca prin parcurgerea traseului tematic *Oameni și sare* din satul Cacica să descoperiți cum sarea din adâncuri a modelat destinul acestui loc. Traseul străbate ulițele întortocheate ale satului și atinge câteva obiective definitorii în conturarea istoriei acestuia. La fiecare punct de oprire vom afla lucruri care de obicei scapă atenției noastre, însă care sunt deosebit de interesante prin prisma informațiilor pe care le relevă. Durata de parcurgere este de aproximativ o oră, dar vă invităm să vă bucurați în tihnă de frumusețea satului bucovinean.

Panoul 1 - *Bazilica Adormirea Maicii Domnului*

Traseul pornește din centrul satului, de la Bazilica Adormirea Maicii Domnului. Impozanta construcție din cărămidă roșie, în stil neogotic, iese lesne în evidență în mijlocul peisajului rural ce o înconjoară. Panoul aferent oferă un minim de informații

cu privire la istoricul bazei și însemnătatea acesteia în comunitatea romano-catolică, precum și cu privire la pelerinajul din ziua Adormirii Maicii Domnului și rolul acestuia în ridicarea bisericii la rang de bazilică minoră.

Traseul tematic Oameni și sare *People and Salt Interpretation Trail*

Dragi vizitatori, vă propunem ca prin parcurgerea acestui traseu să descoperiți cum sarea din adâncuri a modelat destinul acestui loc. Traseul străbate ulițele întortocheate ale satului și atinge câteva obiective definitorii în conturarea istoriei acestuia: Biserica Romano-Catolică, Cimitirul Vechi, Drumul Crucii și Salina. La fiecare punct de oprire vom afla lucruri care de obicei scapă atenției noastre, însă care sunt deosebit de interesante prin prisma informațiilor pe care le relevă. Durata de parcurgere este de aproximativ o oră, dar vă invităm să vă bucurați în tihnă de frumusețea satului bucovinean.

Dear visitors, we propose to you to discover, by going along this trail, how the salt deep down in the ground has shaped the destiny of this place. The trail goes through the intricate narrow streets of the village and reaches a few defining objectives for outlining the village history: the Roman Catholic Church, the Old Cemetery, the Way of the Cross and the Salt Mine. At each stop we will find out about things that usually escape our attention, but which are particularly interesting through the information they uncover. The entire trail duration is of about one hour, but we invite you to enjoy the beauty of the typical Bucovina village at your leisure.

- 1 *Bazilica Adormirea Maicii Domnului*
St. Mary's Basilica of the Assumption
- 2 *Cimitirul vechi*
The old cemetery
- 3 *Drumul Crucii*
The Way of the Cross
- 4 *Arhitectura tradițională*
Traditional architecture
- 5 *Salina*
The Salt Mine

Bazilica Adormirea Maicii Domnului

În această așezare locuiesc de peste două secole oameni de etnii diferite, de religii diferite, fiecare cu specificul său cultural, dar care au împrumutat peste ani din obiceiurile și cultura celorlalți, modelându-și astfel traiul în comun. Astfel se întâmplă ca în Căciulaș să existe pe strada principală trei lăcașuri de cult reprezentând trei confesiuni creștine diferite ale locuitorilor: ortodoxă, romano-catolică și greco-catolică.

La 1904 se înalță biserica romano-catolică în stil neogotic pe care o puteți vedea și vizita astăzi, pe locul unei mai vechi biserici de lemn. Credincioșii însă au început să vină în pelerinaj aici încă din 1810, când, cu prilejul sfârșitului primei biserici, a fost adusă din Czechochowa (Silesia, Polonia actuală) copia icoanei făcătoare de minuni a Maicii Domnului. Icoana, cunoscută drept Madona Neagră, se află și astăzi la loc de cinste în bazilică și atrage nenumărați pelerini cu ocazia praznicului Adormirii Maicii Domnului, pe 15 august.

Pelerinajul de mare amploare care se desfășoară an de an aici a atras atenția Vaticanului, astfel că Papa Ioan Paul al II-lea decide, în anul 2000, să onoreze însemnătatea lăcașului pentru Biserica Romano-Catolică prin acordarea titlului de *bazilică minoră*. Titlul de bazilică este o onoare ce se acordă numai bisericilor sau catedralelor considerate de o deosebită însemnătate în comunitatea catolică.

Saint Mary's Basilica of the Assumption

People of different ethnicities, different religions, each with their cultural specificity, have been living in this settlement for more than two centuries. These people took on from the others' customs and culture over time, thus shaping their way of living in common. This is how it happens that in Căciulaș there are three cult buildings on the main street, representing the three different Christian denominations of the inhabitants: Orthodox, Roman Catholic and Greek Catholic.

In 1904 the Roman Catholic church in Neogothic style, which you can see and visit today, is erected on the site of an older, smaller timber church. However, the believers started to come here as pilgrims ever since 1810, when, on occasion of the consecration of the first church, a copy of the miracle-working icon of the Virgin Mary was brought from Czechochowa (Silesia, nowadays Poland). The icon, known as the Black Madonna, still stands at an honoured place in the basilica and attracts countless pilgrims on the feast of the Assumption of Saint Mary, on August 15th.

The large pilgrimage that takes place here every year drew the Vatican's attention, so that Pope John Paul II decides to honour the significance of this church for the Roman Catholic Church by granting it the title of *basilica minor* in 2000. The title of basilica is an honour only granted to churches or cathedrals that are considered of special importance within the Catholic community.

Basilica maior

Există numai patru bazele majore (sau patriarhale) în lume. Acestea sunt cele patru biserici romano-catolice din Roma și Vatican care însemnătate deosebită pentru istoria creștinismului. Cea mai cunoscută este, probabil, Bazilica Sfântului Petru, loc de pelerinaj la mormântul Sfântului Petru.

There are only four major (or patriarchal) basilicas in the world. These are the four Roman Catholic churches in Rome and the Vatican bearing special significance for the history of Christianity. St. Peter's Basilica is probably the most famous, the well known pilgrimage site to the grave of Saint Peter.

Basilica minor

Pentru a deveni bazilică minoră, o biserică sau o catedrală trebuie să îndeplinească anumite criterii precum: importanța istorică, vechimea, arhitectura și mărimea edificiului, precum și importanța religioasă dată de o anumită relicvă sau de un anumit eveniment istoric.

To become a minor basilica, a church or cathedral must comply with certain criteria, such as: historical importance, age, architecture and size of the edifice, as well as the religious importance given by a certain relic or a certain historic event.

Panoul 2 - Cimitirul Vechi

A doua oprire este nu departe de aici, la cimitirul vechi, martor al conviețuirii liniștite a locuitorilor acestei așezări, indiferent de originea sau de religia lor. Varietatea monumentelor funerare indică originile diferite ale locuitorilor din Cacica și constituie un bun pretext pentru a aminti

evenimentele ce au marcat destinul așezării: alipirea Bucovinei la Imperiul Habsburgic în 1775 și colonizarea zonei cu specialiști în minerit veniți din diverse colțuri ale imperiului pentru a dezvolta exploatarea de sare de la Cacica.

Cimitirul vechi The old cemetery

Alipirea Bucovinei de către Imperiul Habsburgic la 1775 marchează începutul unei noi ere pentru acest teritoriu. Numele de Bucovina provine din acea perioadă de la denumirea fagului (în germană - *Buche*, în slavă - *buk*). Așa a devenit Țara de Sus a Moldovei, sub stăpânire austriacă, *Buchenwald* - Țara codrilor de fag.

Prospectarea zăcămintelor de sare din Cacica de către austrieci și decizia de exploatare au transformat împrejurimile izvoarelor de slatină în poli de atracție față de populația străină în căutarea unui trai mai bun (dar și față de unii români din Moldova și Transilvania). Acest lucru s-a datorat în mare parte și avantajelor pe care noli veniți le primeau: dări mai mici, zile de clacă mai puține, o bucată de pământ scutită de dări în primii ani și drept gratuit de folosință a lemnului din pădure pentru construcția caselor.

The annexation of Bucovina by the Habsburg Empire in 1775 marks the beginning of a new era for this territory. The name Bucovina originates in that period and comes from the name of the beech (in German - *Buche*, in Slavic - *buk*). Thus, the Upper Land of Moldova became the *Buchenwald* - *Land of the Beech Forests* - under the Habsburg rule.

Prospecting the salt deposits in Cacica by the Austrians and the mining decision turned the surroundings of the saltwater springs into poles of attraction. The salt mine attracted foreign populations which were looking for a better living standard, but also some Romanians in Moldova and Transylvania. This was also largely due to the advantages the newcomers received: lower taxes, less statute labour days, a piece of land exempt from taxes in the first years, and the right to use forest wood for free in order to build houses.

Odată cu demararea lucrărilor, în 1785, s-au stabilit aici 9 familii de ruteni din Galiția răsăriteană, iar după 1790 au sosit primele familii de mineri polonezi și muncitori specialiști în minerit și defrișări de la salinele din Bochnia și Wieliczka (tot din Galiția).

Procesul de colonizare cu muncitori polonezi, cehi, slovaci, ucrainieni și nu numai a continuat în valuri. Între anii 1820 și 1850 un nou val masiv de coloniști a avut ca urmare înființarea de noi sate în jur; au sosit atunci ucrainieni din Galiția Centrală și muncitori slovaci din regiunea Čadca a Beskizilor Sileziei, care urmau să se ocupe cu agricultura, creșterea animalelor și pădurărit.

Astfel, nu este de mirare că în cimitirul vechi se întâlnesc monumente funerare variate, folosind grafii, alfabet și limbi diferite. În același timp, cimitirul este și un martor al conviețuirii în liniște și pace a locuitorilor acestei așezări, indiferent de originea sau de religia lor. Din păcate, starea cimitirului s-a deteriorat mult în ultimii ani și nu se mai păstrează astăzi decât câteva dintre monumentele funerare. Vă invităm să le descoperiți pe cele rămase, ca un semn de respect față de mai vechii locuitori ai acestor locuri!

When the works were started in 1785, nine families of Ruthenians from Eastern Galicia settled here, and after 1790 the first Polish miner families and labourers from the salt mines in Bochnia and Wieliczka (also in Galicia), specialised in mining and forest clearance, arrived.

The colonisation process of Polish, Czech, Slovak, Ukrainian labourers, and not only, continued in waves. Between 1820 and 1850 a new massive wave of colonists led to establishing new villages in the surroundings; then, Ukrainians from Central Galicia and Slovak labourers from the Čadca region of the Silesian Beskid Mountains arrived, which were to do agriculture, animal raising and forestry.

Thus, there is no wonder that in the old cemetery one comes across varied tombstones, with different writing, alphabets, and languages. The cemetery is also a witness to the tranquil and peaceful cohabitation of this settlement's inhabitants, no matter their origin or religion. Unfortunately, the cemetery's condition has decayed a lot over the past years, and only a few of the tombstones are still preserved today. We invite you to discover those that remained, as a sign of respect for the past inhabitants of this community!

Proiectul „ECO-CARPATI” - Dezvoltarea de Eco-Business în Carpați de frontieră, o șansă pentru o mai bună competitivitate economică” cod M5-ETC 1403
Finanțat de Uniunea Europeană prin Programul Operațional Comun „România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013”

Asociația
ADER

Panoul 3 – Drumul Crucii

Al treilea popas îl propunem la o răscruce de drumuri, în fața unei cruci mari de lemn, parțial ascunse de vegetație. Aceasta face parte din Drumul Crucii, rit catolic ce simbolizează drumul făcut de Isus cu crucea în

spate de la locul judecății sale de către Pilat din Pont până pe dealul Golgotei, unde a fost răstignit. Panoul amplasat aici explică prezența acestor cruci în curțile oamenilor, precum și semnificația celor 14 opriri ale Drumului Crucii.

Drumul Crucii The Way of the Cross

Drumul Crucii din Cacica amintește de Via Dolorosa din Ierusalim și servește procesiunii din Săptămâna Patimilor. În Cacica, cele 14 opriri sunt marcate de cruci simple de lemn, unele dintre ele pictate cu icoane care înfățișează semnificația opririi respective. Crucile mai vechi sau mai noi se regăsesc, de regulă, în curțile oamenilor, multe din ele ascunse de vegetație.

The Way of the Cross in Cacica reminds one of the Via Dolorosa in Jerusalem and is used for the procession during Holy Week. In Cacica, the 14 stations are marked by simple timber crosses, some of them painted with icons that depict the meaning of the respective stop. The crosses, old or new, can usually be found in peoples' courtyards, many of them hidden under the vegetation.

Drumul Crucii este împărțit, după tradiția Bisericii Catolice, în 14 popasuri care semnifică fiecare câte un moment din drumul făcut de Isus cu crucea în spate de la Pretoriu, unde a fost judecat, până pe dealul Golgotei, unde a fost răstignit. În prezent, Via Dolorosa din Ierusalim pornește de la ruinele fostei cetăți romane Antonia și continuă, într-un urcuș domol de aproape un kilometru, până pe Golgota, unde se află Biserica Sfântului Mormânt.

According to the Catholic tradition, the Way of the Cross is divided into 14 stations, each one representing a moment when Jesus stops in his journey bearing the cross from the Praetorium, where he was judged, up to the hill of Golgotha, where he was crucified. At present, Via Dolorosa in Jerusalem starts from the ruins of the former Roman citadel Antonia and climbs a gentle slope of almost one kilometre up to Golgotha, where the Church of the Holy Sepulchre stands.

Panoul 4 - Arhitectura tradițională

Purtându-ne în continuare printr-un mozaic de case cu diverse influențe arhitecturale, traseul ajunge în fața unei frumoase gospodării tradiționale românești. Este momentul să privim cu atenție casa și poziționarea acareturilor în curte pentru a afla, cu ajutorul informațiilor

oferite de panoul cu numărul 4, principalele trăsături ale gospodăriilor tradiționale de tip românesc și polonez ce alcătuiesc cea mai mare parte a peisajului local.

Arhitectura tradițională Traditional architecture

Peisajul tradițional bucovinean constă în alternanța suprafețelor construite, suprafețe cultivate și fânețe sau pajști. Gospodăriile reprezintă una din caracteristicile definitorii ale acestui peisaj, astfel că ele au trăsături particulare, date de ocupațiile tradiționale, de influențele culturale și de nevoile locuitorilor.

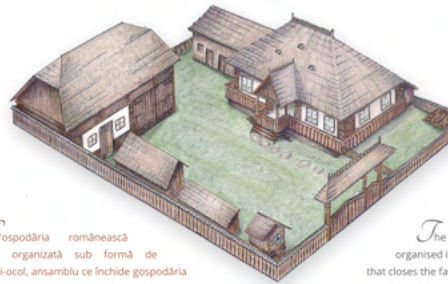
Arhitectura locuinței din Bucovina se caracterizează prin masivitate: casa este de dimensiuni mari, iar acoperișul este înalt, cu o streșină foarte largă, ce are rolul de a asigura un spațiu mare de protecție în jurul casei. Ansamblul locuinței mai este compus din diferite anexe, cum ar fi: bucătăria de vară sau *borderul*, cum i se spune în Căcica, grajdul - loc de adăpost al animalelor, uneltelor gospodărești și al fânului, cotețe pentru porci și găini, hambare pentru cereale și o fântână care, pe lângă rolul funcțional, întregeste estetic ansamblul gospodăriei.

The traditional Bucovina landscape resides in an alternance of built areas, farmed areas and hayfields or grassland. Small farms are one of the defining features of this landscape and therefore they possess particular features, given by the traditional activities, the cultural influences and the needs of the inhabitants.

The traditional architecture of the Bucovina dwelling is characterised by massiveness: houses are large and roofs are tall, with very broad eaves in order to ensure a large protected space around the house. The dwelling ensemble is formed of various outbuildings, like the summer kitchen or hut, as it is called in Căcica, the stable - a shelter for animals, farming tools and hay, pigsties and henhouses, barns for cereals and a well that plays an important functional role, but also aesthetically completes the farmhouse ensemble.

Gospodăria de tip românesc Romanian type farmhouse

Gospodăria românească este organizată sub formă de semi-ocol, ansamblu ce încheie gospodăria pe trei laturi, mai puțin cea dinspre stradă, care se deschide spre comunitate prin poartă. Un aspect interesant al acestui tip de locuință îl constituie spațiile acoperite, dar deschise, ce leagă casa de anexele sale, facilitând accesul pe vreme rea.

Casa are acoperiș în patru ape, prispă pe două sau trei laturi și foisor deasupra intrării principale. Pereții interiori sunt tencuiți cu lut vâruit, iar la exterior se obișnuia să se aplice tehnica tencuirii doar în jurul ferestrelor, pentru o mai bună izolație. Deși arhitectura caselor poate suferi mici variații, caracteristicile de mai sus sunt specifice celor mai multe locuințe aparținând tipologiei românești, cu două camere, tindă pe mijloc și o cămară în spate, de-a lungul casei.

The Romanian farmhouse is organised in a U-shape, an ensemble that closes the farm on three sides, except the street front, opened towards the community through the gate. An interesting aspect of this type of farmhouse are the covered, yet open spaces, which connect the house to its outbuildings, and facilitate access in bad weather.

The house has a hipped roof, a stoop on two or three sides and a turret above the main entrance. The inner walls are plastered with whitewashed clay; on the outside, the plastering technique only used to be applied around the windows, for better insulation. Although the architecture may undergo small variations, the features mentioned above are specific to most dwellings that belong to this typology, with two rooms, a hallway in the middle and a storage room in the back, along the entire house wall.

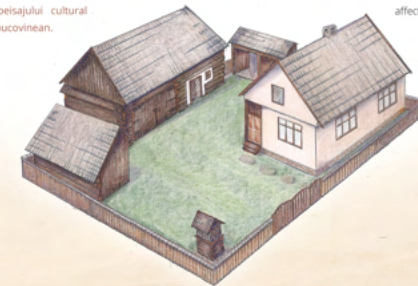
Gospodăria de tip nemțesc German type farmhouse

Gospodăriile de influență nemțească sau poloneză sunt foarte asemănătoare și se caracterizează prin alinierea casei cu acoperiș în două ape la stradă (și nu după orientarea sudică), conferindu-i acesteia un caracter urban. Anexele, deși au funcționalitate similară, nu realizează o închidere pe cele trei laturi, iar poarta are un caracter secundar.

Această tipologie de gospodărie a fost introdusă de coloniștii veniți să exploateze sarea în perioada austriacă a Bucovinei. Principali indicatori în determinarea tipurilor de gospodărie este relația pozițională dintre casă și sură, în cazul de față cele două fiind paralele pe latura lungă. Din păcate, în ultima vreme, tabloul tipurilor tradiționale a suferit modificări esențiale, unele dintre ele neinspirate în mărime, culoare și elemente decorative, afectând armonia peisajului cultural al satului bucovinean.

Farmhouses of German or Polish influence are very similar, and characterised by the alignment of the house with gabled roof along the street front (and not according to the South orientation), conveying it an urban character. The outbuildings, although they have similar uses, do not form a closure on the three sides and the gate has a secondary role.

This farmhouse typology was introduced by the colonists who came to mine the salt in the Austrian period of Bucovina. The main indicator in determining the farmhouse types is the relationship between house and barn; in this case, the two stand parallel to each other on their long side. Unfortunately, the picture of the traditional types has lately undergone essential changes, some of which are unfortunate as to their size, colour and ornamental elements, affecting the harmony of the cultural landscape of villages in Bucovina.

Panoul 5 – Salina Cacica

Punctul final al traseului ne readuce în centrul satului, în punctul focal al acestuia: mina de sare. Vă invităm să citiți aici o foarte rapidă trecere în revistă a istoriei sării de Cacica. Vizita nu poate fi considerată încheiată dacă nu coborâți și cele 155 de trepte săpate manual pentru a explora impresionantele măruntaie de sare ce dau și în ziua de astăzi singura sare din țară obținută prin recristalizare.

Salina The Salt Mine

Curtea de la Viena era deosebit de interesată de dezvoltarea exploatării de sare din noul teritoriu pentru a evita importul sau transportul pe distanțe lungi în interiorul Imperiului. Se știa deja despre existența fântânilor de saramură de aici, astfel că, la mai puțin de un deceniu de la alipirea Bucovinei, stăpânirea austriacă a început exploatarea sării la Cacica.

The Court in Vienna was particularly keen on developing the salt mining in the new territory in order to avoid the import or long-distance transport within the Empire. The existence of saltwater wells in this area was already a known fact, so that, less than a decade after Bucovina was annexed, the Austrian rulers began mining salt in Cacica.

Pe vremuri, bătrânii nici nu se oboseau să mai cumpere sare. „Bunica nu făcea mămăliga cu sare, ca azi. Avea o cânușă de lut, lua apă sărată din izvor și puneau de mămăligă”. Își amintește Mihai Cehanliuc, un polonez în vârstă de 63 de ani, fost mecanic de locomotivă în gara Cacica.

Back in the old days, people didn't even bother to buy salt. "My grandmother didn't make polenta with salt, like nowadays. She had a small clay cup, she took saltwater from the spring and prepared the polenta", remembers Mihai Cehanliuc, a 63-year old Pole, former train engineman at Cacica train station.

Exploatarea rudimentară

Este posibil ca această modalitate de obținere a sării recristalizate să fi fost folosită de locuitorii zonei încă din Evul Mediu. Se ridica un rug din lemn cu patru laturi, se aprindea focul, lăsându-l să ajungă în flăcări în întregime, după care se lăsa să picure în grămadă arzândă saramură din izvor. După răciria lemnului, sarea era scoasă prin lovire și împachetată, fiind consumată deopotrivă de oameni și animale.

Rudimentary exploitation

It is possible that this way of obtaining recrystallised salt be used by the inhabitants in the area ever since the Middle Ages. A heap of firewood with four sides was erected, the fire was lit, letting the flames reach the top, then saltwater from the spring was dripped into the burning heap. After the wood cooled down again, salt powder was obtained by hitting the wood; the salt was then packed for the consumption of both man and beast.

Exploatarea modernizată de suprafață

La 1785 s-au instalat primele cazane de evaporare la izvoarele din Pârtești. Pentru operarea instalației au fost aduși specialiști din Galiția. Acest fapt a marcat începutul valurilor de colonizare a împrejurimilor, înlesnită de avantajele acordate de Curtea de la Viena muncitorilor care se stabileau aici.

Modernized surface exploitation

In 1785 the first evaporation cauldrons were set up at the springs in Pârtești. Specialists from Galicia were brought in to operate the machinery. This marked the beginning of the colonisation waves of the surrounding territory, made easier by the advantages granted by the Court in Vienna to the labourers who settled here.

Exploatarea de adâncime

În urma verii secetoase a anului 1790 se decide adâncirea unui puț de slatină și se descoperă astfel zăcămintul de sare gemă. Acum începe de fapt exploatarea industrială a sării în Cacica. Se sapă puțuri de extracție, aeraj și de colectare a saramurii și se creează treptat galerii prin spargerea cu târnăcopul a blocurilor de sare. În secolul ce urmează, producția crește și se modernizează, ajungându-se de la cazane de evaporare și simple sisteme de pârghii pentru transport, la instalații complexe cu vacuum și un sistem de conducte ce transportă saramura pe o distanță de 2 km direct din salină către camera de recristalizare din Pârtești. Unul dintre cuptoarele de sare se poate vedea în stare destul de bună în apropierea intrării în salină.

Underground exploitation

After the droughty summer of 1790, the workers decide to deepen one of the saltwater wells, thus discovering the underground rock salt deposit. It is now that the industrial salt mining in Cacica starts. Extraction pits, ventilation pits and saltwater collection pits are excavated and galleries are gradually created by breaking the salt blocks with pickaxes. In the following century, the production grows and modernises from evaporation cauldrons and simple lever systems for transport up to complex vacuum machinery and a pipeline system that transports the saltwater on a distance of 2 km directly from the salt mine to the recrystallisation chamber in Pârtești. One of the salt furnaces can still be seen, in quite a good condition, close to the entrance to the salt mine.

În prezent, salina din Cacica este singura din țară unde sarea se obține prin recristalizare.

Nowadays, the Cacica salt mine is the only one in Romania where salt is obtained through recrystallisation.

**Proiectul „ECO-CARPAȚI – Dezvoltarea de Eco-Business în Carpații de frontieră, o șansă pentru o mai bună competitivitate economică”
cod MIS ETC 1603**

finanțat de Uniunea Europeană
prin Programul Operațional Comun „România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013”

Program finanțat de
UNIUNEA EUROPEANĂ

Granițe comune.
Soluții comune.
www.ro-ua-md.net

**Asociația
ADER**

Partener 1:
ASOCIAȚIA DE DEZVOLTARE
ECONOMICĂ ȘI REGIONALĂ –
ADER

Uniunea Europeană este constituită din 28 state membre care au decis să-și unească treptat cunoștințele, resursele și destinele. Pe parcursul a 50 de ani de extindere teritorială au construit împreună o zonă de stabilitate, democrație și dezvoltare durabilă, păstrând totodată diversitatea culturală și libertățile individuale. Uniunea Europeană s-a dedicat ideii de împărtășire a realizărilor și valorilor cu statele din afara granițelor sale.

Comisia Europeană este organul executiv al UE.

Programul Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013 este finanțat de Uniunea Europeană prin intermediul Instrumentului European de Vecinătate și Parteneriat și co-finanțat de statele participante la program.

Această publicație a fost produsă cu sprijinul Uniunii Europene. Conținutul acestei publicații intră în responsabilitatea ASOCIAȚIEI DE DEZVOLTARE ECONOMICĂ ȘI REGIONALĂ – ADER și nu reflectă în mod necesar poziția oficială a Uniunii Europene sau a structurilor de management ale Programului Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013.